

Для стимулювання позитивного впливу чинників активізації ТКС і водночас для максимального зменшення перешкод та ризиків варто було б здійснити наступні заходи:

1. Шляхом будівництва нових і реконструкції старих пунктів пропуску і впровадження сучасних методів контролю підвищити ефективність використання транзитного потенціалу західних областей України;

2. Мінімізувати (і, якщо можливо, усунути) негативний вплив міграційно-візової політики ЄС по відношенню до суб'єктів ТКС шляхом підвищення ефективності діяльності МЗС та дипломатичного корпусу України, а також активізації співпраці між МЗС України та МЗС сусідніх держав;

3. Збільшити повноваження місцевих органів влади, а також активізувати їх діяльність в інтенсифікації транскордонного співробітництва;

4. Посилити інформаційну підтримку транскордонних програм, інформувати населення прикордонних регіонів про транскордонне співробітництво, також поширювати інформацію про проекти в Україні і в сусідніх державах;

5. Надати органам місцевого самоврядування достатню кількість компетентних працівників для максимально ефективної роботи над активізацією транскордонного співробітництва [4].

Саме наступні кроки допоможуть Україні просунутись в розвитку співпраці, налагодженню діалогів із сусідами, підвищенню власного іміджу на міжнародній арені, що зрештою активізує транскордонне співробітництво.

Висновки. Втім, це далеко не всі заходи, які бути реалізовані українським урядом для максимальної інтенсифікації транскордонного співробітництва із державами-сусідами. Важливим кроком в процесі формування стратегії активізації ТКС є індексація чинників, які впливають на співробітництво як позитивно, так і негативно, для того, щоб в подальшому стимулювати чи, навпаки, пригнічувати їх вплив.

Перспективи подальших досліджень. Проведення подальших досліджень повинне бути зосереджене на розгляді окремих чинників з метою активізації транскордонного співробітництва України з сусідніми державами.

Джерела та література:

1. Булюк В. В. Методичні підходи до оцінки ефективності транскордонного співробітництва / В. В. Булюк // Проблеми матеріальної культури. Економічні науки. – 2009. – С. 79-81.
2. Виявлення чинників та шляхів розвитку транскордонного співробітництва прикордонних регіонів України на основі дослідження громадської думки : [Електронний ресурс] : офіційна інтернет-сторінка Регіонального Філіалу НІСД у м. Львові. – Режим доступу : <http://www.niss.lviv.ua/analytics/111.htm>
3. Євро регіон “Буг” : зовнішньоекономічна діяльність Волинського суспільно-територіального комплексу / за ред.: Б. П. Клімчука, П. В. Луцишина. – Луцьк : Вежа, 1998. – 206 с.
4. Адміністрація Державної прикордонної служби України : [Електронний ресурс] : офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.pvu.gov.ua/>;
5. Сухенко В. В. Питання транскордонного співробітництва у регіональній політиці Європейського Союзу : теоретичний аспект / В. В. Сухенко // Інвестиції : практика та досвід. – 2009. – № 22. – С. 78-80.

Черкасов А.В.

УДК 65.014

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНИМИ РИЗИКАМИ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Постановка проблеми. Методи організаційно-економічного управління екологічними ризиками можна застосовувати на трьох рівнях – державному, регіональному та на рівні підприємства. Методи державного рівня формують загальні засади управління, оскільки вони не лише впливають на всі підприємства, забезпечуючи їх екологічну спрямованість, а й формують суспільну думку, від їх комбінацій залежить загальна концептуальна система впливу, успіх природоохоронної діяльності в Україні.

Ці методи повинні враховувати ризикову складову можливого екодеструктивного впливу, прояв ситуацій екологічного ризику, обчислених у вартісному виразі. Вибір конкретних методів залежить від величини ризику і важливості виробництва, але їх дія повинна бути спрямована на запобігання, зменшення або компенсацію ризиків. Умовно їх поділяють на правові, економічні та соціально-психологічні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань управління екологічними ризиками на регіональному рівні присвячено праці В.М. Гончарова [5], Т.С. Хачатурова [4], Ю.П. Фединського [3], В.Г. Санаєва [2], А.А. Садкова [1]. Авторами досліджено різноманітні аспекти зазначеного питання. Однак аналіз наукових праць визначає актуальність розробки питань методики управління екологічними ризиками в системі забезпечення економічного розвитку регіону.

Метою статті є дослідження методів управління екологічними ризиками в системі забезпечення економічного розвитку регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. У системі методів управління економічними мають провідну роль. Вони орієнтовані на використання створеного на регіональному рівні економічного сегменту загального зовнішнього середовища в природоохоронній діяльності і мають два аспекти реалізації:

примусовий та заохочувальний. Унаслідок застосування першого створюється природоохоронний фонд, кошти якого використовуються для ліквідації наслідків екодеструктивного впливу на навколишнє природне середовище, а отже, компенсуються наслідки проявів екологічних ризиків, а саме: еколого-природного, техногенного, ризику екологічних катастроф та підвищених ризиків, які можуть бути спричинені ними. Збирає та перерозподіляє кошти на державному рівні Державний фонд охорони навколишнього природного середовища у складі Держбюджету України. Подальше вдосконалення системи екологічних обмежень за допомогою економічних важелів полягає в перерозподілі відповідальності за забруднення із споживачів (витрати за забруднення в межах лімітів включаються в собівартість продукції та подальше використання, як, наприклад, викиди автотранспорту в атмосферу) на виробників. Це змусить їх до відповідних заходів і сприятиме зменшенню екологічних ризиків.

Економічні методи заохочувального характеру мають в основі пільгові або підтримуючі (податкові, фінансові) важелі, гарантом яких виступає держава. Суб'єктами управління, наприклад, при застосуванні венчурного фінансування є венчурні фірми пільгового кредитування – банки, субсидування, фінансування в разі держзамовлення – Держбюджет України, податкових пільг – суспільні державні інститути.

Екологічне страхування є одним із дієвих методів управління екологічними ризиками у природокористуванні. Воно як частина механізму відповідальності за завдання шкоди в результаті забруднення навколишнього природного середовища є більш прогресивним, адже дозволяє задіяти попереджувальні резерви страхових компаній на проведення технологічних та природозахисних заходів, що зменшує екологічний ризик.

"Купівля-продаж" з аукціону ліцензій на право викидів змушує підприємства зменшувати викиди (сприяє зниженню екологічного ризику) і продавати "права", але в разі понаднормових викидів дозволяє придбати "права" і уникнути відповідальності (виплати штрафів), що вимагає подальшого вдосконалення цього методу з позицій управління екологічними ризиками. Тому з метою мінімізації екологічних ризиків в рамках цього методу необхідно дозволити лише продаж підприємствами державі "прав" на викиди, що буде своєрідною премією за їх зменшення.

Організаційно-розпорядницькі методи управління – це сукупність засобів юридичного (правового і адміністративного) впливу на природоохоронну діяльність, які регламентуються діючою системою державних законів, нормативних актів господарського права. Вони можуть бути організаційного та розпорядницького впливу. Перші мають регламентуючий та нормативний характер. Розпорядницькі методи управління ризиками відтворюють динаміку процесу управління природоохоронною діяльністю і непрямо впливають на загальну величину еколого-виробничого ризику.

Сучасний стан екології та виробничих процесів вимагають і обов'язкового проведення екологічної експертизи (державної або громадської) для всіх проектів і підприємств.

На кожному з рівнів управління в першу чергу суб'єкти управління приділяють увагу прямим методам: адміністративним та економічним примусового характеру. Однак успіх еколого-виробничої діяльності залежить саме від непрямих методів: економічних заохочувального характеру, організаційних та соціально-психологічних, які потребують подальшого вдосконалення і розширення їх спектру.

Соціально-психологічні методи управління реалізують закономірності функціонування і розвитку суспільної природоохоронної діяльності і зводяться до управління інтересами, через інтереси, за допомогою інтересів. Україна має потребу в підготовці фахівців відповідного рівня за спеціальним спрямуванням, адже екологам не вистачає знань про економічні методи екологічного менеджменту, а економісти погано орієнтуються в екологічній проблематиці. Розв'язання, проблеми – у підготовці фахівців, які отримують відповідні знання в сфері екологічного менеджменту.

Кожен регіон України має свої особливі характеристики навколишнього природного середовища і залежні від них умови господарювання. Тому успіх природоохоронної діяльності та якість стану навколишнього природного середовища в регіоні залежать від системи управлінських методів, застосовуваної регіональними органами влади, яка структурно відмінна від системи методів державного рівня. Так, блок соціально-психологічних методів більш характерний для державного рівня, крім екологічно спрямованої реклами та пропаганди товарів, робіт та послуг регіональних товаровиробників, які можуть здійснюватися на регіональному рівні.

Серед економічних методів управління за зазначених причин більшість становитимуть методи примусового характеру. Серед адміністративно-правових методів будуть відсутні ті, що знаходяться в компетенції держави. На рівні окремого підприємства система методів управління екологічними ризиками має інший структурний вигляд. Якщо методи управління державного рівня задають національні масштаби і умови діяльності, методи регіонального рівня визначають основні напрямки для регіональних виробників, то на рівні підприємства головним є завдання мінімізації екологічних ризиків, забезпечення безпеки окремих територій і регіону.

Однією з важливих проблем в ризикології є встановлення "прийняттого ризику", який змінюється в часі та просторі. Аналіз загальних засад організаційно-економічного управління екологізацією економіки виявив необхідність визначення методів управління екологічними ризиками залежно від можливих збитків та ймовірності їх настання. Система управління екологічними ризиками інноваційних проектів є багаторівневою і багатофакторною. Рівень екологічного ризику встановлюють залежно від очікуваної величини можливих втрат і зіставляють з граничними рівнями зон ризику: безризикова зона – очікувана величина вартісної оцінки можливих втрат близька до нуля. Це ідеальна ситуація, коли в еколого-виробничому проекті передбачені і попереджені всі можливі види екологічного ризику та ймовірність їх настання. Відповідно до концепції стійкого розвитку такі проекти в майбутньому мають переважати; зона

мінімального ризику – очікувана величина можливих втрат у вартісному вираженні не повинна перевищувати загальної величини надходжень від реалізації проекту до фондів охорони навколишнього природного середовища; зона підвищеного ризику – очікувана величина вартісної оцінки можливих втрат не повинна перевищувати загальної величини надходжень від всіх платників зборів у державі за розділом Держбюджету; зона критичного ризику – очікувана величина можливих втрат у вартісному вираженні не повинна перевищувати обсягу коштів, які надходять до бюджетів усіх рівнів на природоохоронні заходи; Зона неприпустимого ризику – очікувана величина вартісної оцінки можливих втрат перевищує загальну величину надходжень до Держбюджету та місцевих бюджетів від усіх платників збору.

Незалежно від ступеня важливості всі інноваційно-виробничі проекти повинні підлягати Державній екологічній експертизі, в рамках якої проводиться оцінка впливу на стан навколишнього природного середовища з метою встановлення відповідності запропонованої діяльності екологічній безпеці суспільства. Її висновки обов'язкові до виконання і є основою для прийняття подальших рішень. Залежно від зони екологічного ризику вибирають певний метод управління. Фактично в зоні мінімального ризику підприємства можуть витримати ризикові збитки без втручання держави, тому держава може застосовувати по відношенню до всіх за ступенем важливості проектів стимулюючі методи управління екологічними ризиками. В інших зонах ризику (крім безризикової) вибір методів управління залежатиме від ступеня важливості для держави підприємства і продукції, і рішення про його існування. На регіональному рівні всі екологічно спрямовані проекти становлять певний інтерес, тому не виокремлюємо їх за ступенем важливості для регіону. Рішення про впровадження певного проекту приймають органи місцевого самоврядування, які контролюють розподіл місцевого бюджету.

Висновки. У статті досліджено методи управління екологічними ризиками в системі забезпечення економічного розвитку регіону, визначено їх економічний зміст, особливості та можливості застосування.

Джерела та література:

1. Садеков А. А. Механизмы эколого-экономического управления предприятием : монография / А. А. Садеков. – Донецк : ДонДУЭТ им. Туган-Барановского, 2002. – 311 с.
2. Санаєв В. Г. Економіка і організація охорони навколишнього середовища / В. Г. Санаєв, В. Я. Шеевчук. – К. : Вища школа, 1995. – 272 с.
3. Фединский Ю. И. Экология. Охрана окружающей среды / Ю. И. Фединский. – М. : ПРИОР, 2002. – 512 с.
4. Хачатуров Т. С. Экономика природопользования / Т. С. Хачатуров. – М. : Наука, 1987. – 187 с.
5. Гончаров В. М. Промислова екологія та її економічний аспект / В. М. Гончаров, Т. В. Пашенко, Б. Т. Харьковский та ін. – К. : Техніка, 1996. – 160 с.

Чорна О.О., Морєва К.Ю., Рогожа Я.Р.

УДК 339.5:629.7

ВПЛИВ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА ФАКТОРИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

I. Вступ. Конкурентоспроможність країни визначається, як здатність в умовах вільної конкуренції виробляти товари та послуги, що задовольняють потреби світового ринку, реалізація яких збільшує добробут суспільства, а вітчизняні товаровиробники можуть постійно розвивати свої конкурентні переваги та займати стійкі позиції на світовому ринку, завдяки потужному економічному потенціалу країни. Конкурентоспроможність як економічна категорія характеризує стан суспільних відносин щодо забезпечення умов стабільного підвищення ефективності національного виробництва, адаптованого до змін світової кон'юнктури та внутрішнього попиту на основі розкриття національних конкурентних переваг та досягнення кращих параметрів соціально – економічного розвитку країни.

II. Постановка завдання. Стратегія розвитку України не може бути сформована без повного врахування факторів глобалізації та глобальної конкуренції, які впливають і впливатимуть у майбутньому на життя націй. При цьому пріоритет неодмінно має бути наданий внутрішнім процесам, внутрішній адаптації економіки, для того, щоб Україна могла вписатися в історичну динаміку умов світогосподарського середовища.

III. Результати. Внутрішня стратегія розвитку України має бути глобально орієнтованою, тобто, перше, ефективною з точки зору протидії новим руйнівним впливам глобалізації, і по-друге, прагматичною з точки зору використання нових можливостей і переваг, які вона надає. Критеріями оцінки ефективності економічного розвитку слугують різноманітні рейтинги, один із них – рівень міжнародної конкурентоспроможності країни [1, с. 60].

У рейтингу ВЕФ за 2010 – 2011 рр. Україна посіла 89 – у позицію серед 133 – ох країн. Після періоду відносної стабільності рейтингу у 2006 – 2008 рр. (69, 73 і 72-е місце відповідно), країна опинилась у дев'ятій десятці країн, де вона перебувала до цього.

При цьому Україна знаходиться у групі латиноамериканських та африканських країн, що розвиваються. Нашими безпосередніми сусідами за рейтингом конкурентоспроможності є Гамбія та Алжир. Україна залишилася позаду таких країн, як Естонія, Чехія, Польща, Литва, Азербайджан, Словацька Республіка,